

Speech van de
Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen
Corinne Dettmeijer-Vermeulen

ter gelegenheid van
symposium Seksueel Geweld tegen Kinderen
Den Haag, 12 april 2013

Welkom,

In mijn vorige leven was ik kinderrechter. Ik dacht altijd dat ik dit mijn hele leven zou kunnen blijven doen. Tot ik ermee ophield: de dagelijkse verhalen over de ellende waarin kinderen zich soms bevinden vroegen meer dan ik dacht.

U kent ze wel, die verhalen. De één meer van nabij dan de ander, maar de impact is hetzelfde. Het doel van uw betrokkenheid ook: het stoppen ervan. Niet dat dat makkelijk is. Naar eigen zeggen is 20% van de meisjes en 4% van de jongens ooit slachtoffer geweest van een vorm van seksueel geweld. Seksueel geweld tegen kinderen is geen incident.

Wanneer we denken aan seksueel geweld tegen kinderen denken wij vandaag vooral aan de Robert M.'s, de kinderverkrachters, de pedofiele priesters. Wanneer we denken aan seksueel geweld tegen kinderen denken wij vandaag vaak aan institutionele settings: de kerk, de jeugdzorg, het kinderdagverblijf.

De meeste kinderen groeien niet op in een jeugdzorginstelling en ook niet in een katholiek internaat. De meeste kinderen zijn ook te oud voor een kinderdagverblijf. Dat wil niet zeggen dat zij daarmee veilig zijn. Dat hoef ik u niet te vertellen.

Denk bijvoorbeeld aan het meisje dat door haar vader stelselmatig misbruikt wordt, de aardige oom die zijn neef betast, het meisje dat met haar vriendje pikante foto's uitwisselt, niet vermoedend dat hij ze aan zijn vrienden doorstuurt, en die vrienden weer aan hun vrienden. U ziet ze allemaal voorbijkomen.

Wanneer we denken aan de bestrijding van seksueel misbruik, denken wij vandaag vaak aan commissies: Gunning, Deetman, Samson. Zij onderzochten het misbruik in die instituties. Vele waardevolle aanbevelingen waren het resultaat. De rapporten Samson en Deetman bestreken beide de periode vanaf 1945 tot heden. Seksueel geweld tegen kinderen in de katholieke kerk, in de jeugdzorg, het was geen incident. De commissies Gunning, Samson en Deetman bestaan inmiddels niet meer. Het misbruik wel. Het is geen incident en het kan ieder kind, nog steeds, overkomen.

Een structureel probleem vergt structurele aandacht. Daarom is het goed dat ik, als Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, de taak heb gekregen die structurele aandacht te bieden. Dat was één van mijn aanbevelingen in 2011, en ik ben blij dat

de ministeries van Veiligheid en Justitie en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport mij die taak hebben gegeven.

De ‘Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen’ (en zoals mijn medewerkers zeggen ‘wellicht overige ellende’). U heeft die naam in de afgelopen maanden regelmatig voorbij horen komen, als mijn onderzoekers bij u langskwamen. U heeft hen regelmatig gevraagd die naam even te herhalen, wat langzamer. Wie is die rapporteur?

De Nationaal Rapporteur Mensenhandel bestaat sinds 2000, ikzelf bekleed de functie sinds 2006. In 2009 werd Kinderpornografie aan mijn mandaat toegevoegd. Ik concludeerde in de Eerste Rapportage Kinderpornografie echter dat kinderpornografie niet los valt te zien van seksueel geweld tegen kinderen. Kinderpornografie is seksueel geweld tegen kinderen – op afbeeldingen. Daarmee is los rapporteren over die afbeeldingen niet logisch en niet zinvol.

Sinds 2012 is mijn mandaat dus uitgebreid met seksueel geweld tegen kinderen. Heel recent is mijn taak wettelijk verankerd door de Tweede Kamer, en zal hiermee structureel worden.

Dat aanvullend mandaat is: Ten eerste, rapporteren over aard en omvang van seksueel geweld tegen kinderen. Ten tweede: het doen van aanbevelingen voor beleid ter verbetering van de aanpak van seksueel geweld tegen kinderen. Ten derde, het monitoren van effecten van beleid op deze aard en omvang. Zorgen dat de aanpak van seksueel geweld tegen kinderen verbetert, dus. Structureel: Monitoren is iets van de lange adem. Een momentopname toont geen ontwikkeling. Om aanbevelingen voor beleid te doen en vervolgens te weten of ze werken moet over beleid eerst besloten worden, het moet worden geïmplementeerd, en tot slot moet het ook de tijd krijgen zijn uitwerking te hebben. Alleen een aanbeveling doen is dus niet genoeg.

Goed, wat is nu mijn doel? Natuurlijk, ieder kind dat slachtoffer wordt van seksueel geweld, is er één teveel. Maar, als we ons ten doel stellen nooit meer één kind misbruikt te zien worden, dan zijn we gedoemd te falen. Hoe graag we soms ook willen, zo ver reikt onze arm niet. Hoe ver dan wel? In de nationale prevalentie-monitor kindermishandeling van 2010 wordt op basis van zelfrapportage geschat dat 5,7% van de tieners het afgelopen jaar slachtoffer is geworden van ongewenst seksueel gedrag. Wanneer professionals die met tieners werken gevraagd wordt ieder vermoed slachtoffer van seksueel geweld te noteren, valt de schatting een stuk lager uit: minder dan 1%. Zelfs expliciet gevraagd zien zij dus slechts een fractie.

Waarom? Omdat de gevolgen niet altijd zichtbaar zijn. Omdat niet ieder geval van seksueel ongewenst gedrag überhaupt gevolgen heeft. Maar ook omdat slachtoffers zich schamen. Of omdat slachtoffers soms niet weten dat ze dat zijn, slachtoffer. Of omdat ze niet geloofd worden. Dáár kunnen we wel wat aan doen.

Het Klokhuis zendt deze maand een serie afleveringen over kindermishandeling uit, waaronder één over seksueel misbruik. Op de website richt het programma zich alvast tot slachtoffers: “Niet-leuke geheimen zijn geheimen waar je met niemand over mag praten en waar je bang en verdrietig van wordt. Als iemand zegt dat je een geheim nooit mag doorvertellen omdat er dan iets vreselijks gebeurt, dan is dat een niet-leuk geheim. Niet-leuke geheimen moet je altijd aan iemand vertellen.”

Dat moet ieder kind horen. Van het klokhuis, van de ouders, van de school. En áls een kind het geheim vertelt? Of het geheim gezien wordt?

Een volwassene die seks heeft met een kind, dat willen we soms niet geloven. Het kind dat met zijn niet-leuke geheim naar de juf gaat maar niet gelooft wordt, wordt nóg eenzamer.

De moeders die met hun vermoedens bij het Hofnarretje aanklopten en afgewimpeld werden kopen nu niks voor hun gelijk. Maar denk ook aan het meisje dat met haar kersverse vriendje mee naar huis gaat, maar daar koudwatervrees krijgt en hem, zonder succes, uit haar onderbroek probeert te houden. Als zij dan naar de politie stapt, wordt ze serieus genomen? En krijgt hij te horen dat wat hij deed verkrachting was?

In de basis cursus zeden voor OM en rechters is veel aandacht voor valse aangiftes. Valse aangiftes zijn inderdaad een probleem. Maar wat weegt zwaarder: het ten onrechte opnemen van een aangifte, of het ten onrechte ongemoed laten van een dader?

In de eerste rapportage kinderpornografie adviseerde ik bij verdenkingen van seksueel geweld tegen kinderen standaard gegevensdragers in beslag te nemen. Wellicht is het misbruik ook vastgelegd, en verspreid. Dit is voor slachtoffers geen verwaarloosbaar detail. Zijn we ons daarvan voldoende bewust?

Als er aangifte gedaan wordt, dan moet soms forensisch onderzoek uitgevoerd worden. Wist u dat forensisch artsen soms op foto niet het onderscheid zien tussen de vagina en de anus van een klein kind? Kunnen zij dan eventuele sporen van misbruik, of de afwezigheid ervan, wel op waarde schatten?

Bij ieder slachtoffer hoort een dader. De vader, de zwemleraar, het ex-vriendje. Krijgt hij de straf die hij verdient? En krijgt hij de behandeling die hij nodig heeft? Soms is er sprake van een stoornis en kan TBS in beeld komen. Soms weegt de persoonlijke leefwereld zwaar mee. Wordt de bejegening van de dader voldoende gezien als preventie van volgend misbruik? En als dus die aangifte gedaan is, het bewijs rond, de dader veroordeeld is? Krijgt het kind dan de bescherming die het verdient?

In december werd een man die meermalen had gefilmd hoe hij zijn stiefdochter verkrachtte niet veroordeeld tot een celstraf, omdat 'dat het gezin zou ontwrichten'. Dit terwijl 'ernstig rekening gehouden' moest worden met recidive. De man woont nog altijd met zijn vrouw, stiefdochter en minderjarige dochter. Hoe vinden die kinderen dat eigenlijk? Veel vragen. Naar het antwoord zijn mijn onderzoekers en ik momenteel op zoek. Daar zal Laura Menenti u zo meer over vertellen.

Maar vooral wil ik vandaag luisteren. U bent de expert. Wat maakt u mee? Waar loopt u tegenaan? Wat gaat er goed? Wat moet beter? Mijn medewerkers zijn bij velen van u langs geweest. Nu al wil ik u danken voor de warme ontvangst. Ik ben blij dat ik nu ú hier in zulke grote getale mag ontvangen.

Zoals u merkt aan alle vragen, zal mijn eerste rapportage seksueel geweld tegen kinderen het terrein in de volle breedte bestrijken, van het signaleren van seksueel geweld tot aan het behandelen van daders.

De sprekers van vandaag vormen een voorproefje: Jan-Dirk Sprokkereef van Jeugdzorg Nederland. Hoe op basis van kinderpornografisch beeldmateriaal slachtoffers opgespoord en ontzet worden hoort u van Felix Zanderink van de politie. Iva Bicanic vertelt hoe het Centrum Seksueel Geweld geïntegreerde hulp biedt aan slachtoffers van acuut seksueel

geweld. Hoe een pleger van seksueel geweld het beste behandeld kan worden hoort u van Jan Hendriks van de Waag.

U vertegenwoordigt hier 41 organisaties. U werkt allen samen in de bestrijding van seksueel geweld tegen kinderen. Onvermijdelijk ontstaan daarbij spanningen. De meest effectieve behandeling van een dader is niet per definitie de beste bescherming van zijn slachtoffer, de beste hulpverlening aan een slachtoffer is niet per definitie de maatschappelijk meest gewenste afhandeling.

In twee paneldiscussies wil ik u daarom vandaag uitnodigen over deze punten met elkaar in gesprek te gaan. Zedenrechercheur Yet van Maastricht en AMK-vertrouwensarts Henrike Sachse zullen met elkaar spreken over de verschillende afwegingen die voor hulpverlening en opsporing gemaakt kunnen worden. Peter Oskam van het CDA in de Tweede Kamer en Jan Willem van den Berg zullen van gedachten wisselen over hoe TBS wel en niet kan bijdragen aan de bestrijding van seksueel geweld tegen kinderen.

Vanmiddag zal meer vragen dan antwoorden oproepen. Dat is de bedoeling: voor het antwoord verwijs ik u alvast naar onze eerste rapportage seksueel geweld tegen kinderen. Ik hoop dat u er na vanmiddag reikhalzend naar uitziet.